

اولین کنفرانس ملی

تعاون، اشتغال و توسعه

قسمت اول (الفصل)

به گوشت:

دکتر محمد علی فیض پور، عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

فیض پور، محمد علی، گردآورنده
مجموعه مقالات منتخب اولین کنفرانس ملی تعاون، اشتغال و توسعه / به کوشش
محمد علی فیض پور. - - یزد: دانشگاه یزد، ۱۳۸۴.

ISBN 964 - 5808 - 45 - 6

۶۲۹ ص.

ISBN 964 - 5808 - 47 - 2 { دوره }.

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
این کتاب مجموعه مقالات کنفرانس ملی تعاون، اشتغال و توسعه می باشد که ارائه
شده است.

۱. تعاونیها - - مقاله ها و خطابه ها. ۲. توسعه پایدار - - مقاله ها و خطابه ها.
۳. اشتغال - - مقاله ها و خطابه ها. الف. کنفرانس ملی تعاون، اشتغال و توسعه
(نخستین: ۱۳۸۴: یزد). ب. دانشگاه یزد. ج. عنوان.

۳۳۲

HD ۲۹۶۳/۹م۳

۳۹۹۷۲ - ۸۴

کتابخانه ملی ایران

مرکز انتشارات دانشگاه یزد

یزد، صفائی، بلوار دانشگاه صندوق پستی: ۷۴۱-۸۹۱۹۵

تلفن: ۸۲۱۱۶۷۰-۹ - ۰۳۵۱، دورنگار: ۸۲۱۰۶۹۹ - ۰۳۵۱

مجموعه مقالات منتخب اولین کنفرانس ملی

«تعاون، اشتغال و توسعه»

(جلد دوم، قسمت اول)

به کوشش: دکتر محمد علی فیض پور

ناشر: انتشارات دانشگاه یزد

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه فرهنگی انتشاراتی بهخشایش

تلفن: ۷۷۳۷۵۸۳ - ۰۳۵۱

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۸۵

شمارگان: ۲۰۰۰

شابک: ۹۶۴-۵۸۰۸-۴۵-۶ (چ ۲) ISBN 964 - 5808 - 45 - 6

شابک: ۹۶۴-۵۸۰۸-۴۷-۲ (دوره) ISBN 964 - 5808 - 47 - 2

اعضای کمیته علمی و داوران (به ترتیب حروف الفبا)

رئیس کمیته علمی: دکتر محمد علی فیض پور / عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

دکتر حمید انصاری / عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

دکتر صادق بختیاری گوه سرخی / عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان

جهانمیر پیش بین / عضو هیأت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز

جلیل توتونچی / عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد - واحد یزد

دکتر مسعود حاجی زاده میمنندی / عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

دکتر سید حسینعلی دانش / عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

محمد کاظم رحیمی نژاد / عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

ناصر زارع / اداره کل تعاون استان یزد

علیرضا زارع شاه آبادی / عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

دکتر کرامت الله زیاری / عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

دکتر علی شکوری / عضو هیأت علمی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

علی حسین صمدی / عضو هیأت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه شیراز

دکتر مهدی طالب / عضو هیأت علمی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

دکتر محمد عابدی اردگانی / عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

دکتر مرتضی فرهادی / عضو هیأت علمی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی

دکتر مجید کویاهی / عضو هیأت علمی دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران

دکتر سید نظام الدین مکیان / عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

سفر مهرانفر / عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

دکتر داریوش مهرشاهی / عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

محمود نادری بنی / عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

دکتر زهرا نصر الهی / عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

حمید رضا نصیری زاده / عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

دکتر منصور وثوقی / عضو هیأت علمی دانشگاه تهران

فهرست مطالب

صفحه

عنوان مقاله

۹	تقدیر و سپاس / محمد علی فیض پور
۱۱	پیام رئیس جمهور به اولین کنفرانس ملی تعاون، اشتغال و توسعه / سید محمد خاتمی
۱۳	جایگاه بخش تعاون در توسعه اقتصادی- اجتماعی، برنامه چهارم و ... / مهندس علی صوفی، وزیر تعاون
۱۹	آموزش و پرورش کارآفرینان، ضرورت توسعه تعاونی ها / هاشم آقا زاده، حسین رضازاده
۵۱	نقش تعاونی ها در بهبود موفقیت زنان در فرآیند توسعه / حسین آگهی، شکراله حمد حیدری و فائزه رستمی
۶۵	نقش دولت در تعاونی ها / بهروز ابهری، جهانگیر قربانزاده
۹۵	راهکارهای بهره وری از فناوری های نوین در بخش تعاون / خیراله اشراقی
۱۰۵	کارآمد سازی منابع انسانی تعاونی ها با آموزش تخصصی و اخلاقی مدیران / طاهره اکبری
۱۱۳	دستاوردهای هدایتگرانه حاصل از مطالعات تطبیقی تعاونی ها در ... / دکتر محمد رضا امین ناصری، حجت فرجی و ...
۱۴۴	پدیده جهانی شدن و نقش آن بر تعاونی ها / دکتر محمد اسماعیل انصاری، دکتر علی شامی بزرکی
۱۶۲	تعاونی ها محور توسعه کشورهای جهان سوم / احمد پویش
۱۹۳	فرهنگ پارگیری و توسعه تعاون در ایران / بهادر جاویدانه
۲۲۴	تعاون، بازاندیشی در سیاست ها، تولید اشتغال / دکتر جواد جعفری
۲۵۲	ترویج و توسعه مشارکت های مردمی در تعاونی ها / حسین جمشیدی
۳۰۱	بررسی میزان آگاهی های مردم از مفهوم تعاون و تعاونی در شهرستان دهقان / محمد علی جیت ساز
۳۱۹	نقش تعاونی های تولیدی در ایجاد اشتغال و کاهش فقر در مناطق روستایی / دکتر سید محمود حسینی، آرزو باباجانی
۳۳۵	ترویج و جلب مشارکت در تعاونی ها / محمد حسین حیدری
۳۴۷	نقش تعاونی های تولیدی در توسعه مناطق روستایی / وکیل حیدری ساریان
۳۶۰	رهیافتی بر سیاست گذاری تعاونی های تولیدی / سهراب دل انگیزان
۳۸۶	تجربه برخی از کشورها در بخش تعاونی / مهشید دمدان
۳۹۵	ایجاد تعاونی های تولید روستایی یکی از اهداف توسعه روستایی / علیرضا رابط
۴۰۶	نقش نظام های تعاونی سستی در اشتغال بانوان ایران / فاطمه رحیم نژاد
۴۱۲	تعاونی های عشایری: مشکلات و راهکارها / احمد رحیمی
۴۳۴	بررسی نقش و عملکرد بخش تعاون استان زنجان در طول برنامه های توسعه / محمد حسین رستمخانی، وحیده فکور
۴۶۱	بررسی انگاره های تصمیم گیری در میان زنان عضو تعاونی فرش دستباف / دکتر احمد رضوانفر، خالد شعبانی

- عوامل مؤثر بر افزایش بهره وری نیروی انسانی در شرکت های تعاونی / ناصر زارع ۴۷۰
- شرکت های تعاونی آبخیزداری، روشی نوین جهت مشارکت روستاییان در ... / مجید زنجانی جم ۴۹۱
- نقش و عملکرد تعاونی ها در برنامه های توسعه / سلما سباعدی ۴۹۸
- یادگیری تعاون / دکتر حمید سپهر ۵۱۲
- نقش شرکت های تعاونی در تأمین اشتغال و رفع محرومیت / ابوالقاسم سلیمانی سورجلمای ۵۲۵
- تعمین کارایی اقتصادی و عوامل مؤثر بر آن در تعاونی های تولید کشاورزی استان فارس / شاهرخ شعری ۵۴۶
- بررسی تأثیر تعاونی های تولید کشاورزی بر کارایی کشاورزان در استان فارس / شاهرخ شعری ۵۵۶
- فرصت ها و چالش های بخش تعاون در کشورهای در حال توسعه / دکتر علی شکوری ۵۸۲
- عوامل مؤثر در مشارکت اعضای تعاونی های کشاورزی در تصمیم گیری ... / مهرانوش شیخی، دکتر فرج ا... حبیبی ۶۰۴

تقدیر و سپاس

امروزه مقوله تعاون و ارزش های کلیدی آن دغدغه غالب اندیشمندان و دستداران این بخش است و تبیین و نهادینه کردن مؤلفه های این بخش مهم، بحث ها و چالش های نظری بیشتری را می طلبد. برگزاری اولین کنفرانس ملی "تعاون، اشتغال و توسعه" مقدمه ای برای به بحث کشیدن مقوله های مختلف بخش تعاون بوده و خوشبختانه اندیشمندان، فرهیختگان، استادان، محققان و دانش پژوهان با استقبال بی نظیر از کنفرانس و با ارسال ۲۵۲ عنوان مقاله حول ۱۶ محور اصلی و ارانه نظرات و راهنمایی های ارزنده خود مسئولان این همایش علمی را مهربان لطف و محبت قرار داده اند.

نظر به درخواست های مکرر شرکت کنندگان در کنفرانس و تماس های متعدد بعدی مبنی بر چاپ مقالات ارائه شده و منتخب، وزارت تعاون و دانشگاه یزد چاپ این مجموعه را در دستور کار خویش قرار داده و کمیته علمی بر اساس شاخص های ارزیابی، حدود ۱۰۰ مقاله از بین مقاله های ارسالی را قابل چاپ در مجموعه مقالات کنفرانس تشخیص دادند. مجموعه حاضر قسمت اول از مقالات منتخب جهت چاپ در مجموعه مقالات این کنفرانس است.

شایسته است ابتدا از همراهی و عنایت معاونت محترم تحقیقات، آموزش و ترویج وزارت تعاون، همچنین از زحمات مسئولین و اعضاء محترم هیأت علمی دانشگاه یزد، بویژه جناب آقای دکتر مکان ریاست محترم دانشگاه و جناب آقای دکتر بهجت معاون محترم پژوهشی، که زمینه های لازم جهت چاپ این مجموعه فراهم نموده اند تشکر نمایم. جناب آقای مدرس، مدیرکل محترم دفتر ترویج و توسعه مشاورت های مردمی در تمامی ابعاد علمی و اجرایی چاپ این مجموعه اهتمام ویژه داشته اند. سرکار خانم دکتر بی بی فاطمه میرجلیلی، زهرا آقا ییگی، مهری زینی، نجمه السادات لاله زاری، فخرالسادات کاکا تفتی، مهدیه دهجی، همچنین دانشجویان فعال و دلسوز دانشکده اقتصاد، مدیریت و حسابداری دانشگاه یزد آقایان: محمدرضا دهقانپور، محسن مجیبی فر و بابک ده موبد و خانم ها: هانیه پوشدوز باشی، دلارام خسروی، سعیده رادمنش و لیلا مصطفوی در گردآوری این مجموعه، جد و جهدی وافر و صادقانه مبذول داشته اند. بر خود لازم می دانم از زحمات و تلاش همگی آن ها تشکر نموده و توفیق روز افزون آنان را از خدای بزرگ مسئلت نمایم. امید است این مجموعه بتواند در تبیین جایگاه و نهادینه کردن ارزش های کلیدی بخش تعاون و ارانه راهکارهای حل و رفع مشکلات فرا روی توسعه این بخش مشر ثمر واقع گردد.

دکتر محمد علی فیض پور

قائم مقام دبیر و رئیس کمیته علمی کنفرانس

پیام رئیس جمهور به اولین کنفرانس ملی تعاون، اشتغال و توسعه

بسم الله الرحمن الرحيم

بسیار خوشحالم که با برگزاری همایش "تعاون، اشتغال و توسعه" نسبت میان تعاون که بخش مهمی از اقتصاد ایران است با چشم انداز توسعه همه جانبه و مسأله اشتغال، مورد ارزیابی صاحب نظران، محققان، کارشناسان و مدیران کشور قرار می گیرد. بخش تعاون طبق قانون اساسی در کنار بخش های خصوصی و دولتی یکی از ارکان اقتصاد کشور را تشکیل می دهد، اما متأسفانه به رغم رشد درخور توجه خویش در طول سال های اخیر هنوز در قیاس با بخش های دولتی و خصوصی سهم اندکی از اقتصاد را به خود اختصاص داده است. شاید علت این امر در توجه ناکافی به نهادها و ساز و کارهای مؤثر در توسعه فعالیت های مبتنی بر تعاون نهفته باشد. شاید هم شتاب تحولات در بخش های دیگر اقتصادی با ضرورت توجه به این بخش هماهنگ نبوده است. به هر حال آن چه مشهود است لزوم توجه به موضوع تعاون، فراتر از یک بخش اقتصادی است.

تعاون در کشور ما اساساً یک نهضت اجتماعی است و در واقع پاسخی به نواقص نظام بازار بوده است، به گونه ای که ضمن حفظ ارزش های نهفته در اصل رقابت، آفت های آن نظام را که منجر به نابرابری در توزیع ثروت و درآمد می شود، مرتفع سازد. در عرصه جهانی، واکنش نسبت به نارسایی های نظام سرمایه داری صنعتی در قالب دو رویکرد مشخص بروز کرده است. اول رویکرد سوسیالیستی که واکنشی تند و خشن به حساب می آید و نظام بازار را اساساً مردود و نامطلوب اعلام نموده و بر همان اساس نفع شخصی، مالکیت خصوصی و اصل رقابت را بر نمی تابد و بر مالکیت خصوصی تأکید داشت و بایستی توجهی به انگیزه های فردی در پی تأسیس نظام برنامه ریزی جامع و متمرکز بود.

دوم نهضت تعاون که واکنشی معتدل و ملایم نسبت به همان نارسایی های نظام بازار بود، اما بر اصل رقابت، پی گیری نفع شخصی در قالب اجتماع هایی که تصمیم گیری در آن ها دموکراتیک و مبتنی بر منطق اراده جمعی است، تأکید داشت. اکنون بیش از یک و نیم قرن از شکل گیری اولین شرکت تعاونی در جهان می گذرد و در این مدت تعاونی ها در بسیاری از کشورها توانسته اند پیشرفت های

مهم و جدی داشته باشند و در برخی از رشته های فعالیت اقتصادی سهم عمده و اصلی را به خود اختصاص داده اند. بقای این نهضت خود نیز گواه موثر بودن آن است. به این ترتیب می توان گفت نهضت تعاون امروز می تواند نقش مهمی در فرایند توسعه از جمله اشتغال که یکی از چالش های اصلی کشور ما است، داشته باشد.

اکنون مفهوم توسعه، محدود به توسعه اقتصادی نمی شود، بلکه بنیادهای نوین آن وجه عادلانه و آزادانه توسعه و عزت و کرامت انسانی است. بر این اساس ویژگی های نوین نهضت تعاون که بر حضور و مشارکت جمعی در فعالیت های اقتصادی و تصمیم گیری مبتنی است، به گونه ای است که می تواند نقش مهمی در پیشبرد اهداف همه جانبه توسعه داشته باشد. توسعه اقتصادی نیازمند سرمایه مادی و انسانی است و تعاونی ها محل تجمع سرمایه های اندک و قابلیت های پراکنده انسان ها است. توزیع درآمد و ثروت در قالب تعاونی ها عادلانه تر صورت می گیرد، چون همه احزاب در ایجاد آن ثروت و درآمد سهیم اند. از سوی دیگر تقویت روحیه مشارکت و تصمیم گیری جمعی در تعاونی ها عاملی برای تمرین و آموزش مردم سالاری و افزایش مسئولیت پذیری های اجتماعی و حتی سیاسی است. علاوه بر این ها توسعه تعاونی ها می تواند منشاء آثار عمیق و تغییرات نهادی در جامعه باشد، به گونه ای که سرمایه اجتماعی یعنی همدلی، هم بستگی، اعتماد متقابل و احترام به رأی جمع را تقویت کند.

امید است که با برگزاری همایش هایی از این دست، نیروهای انسانی دست اندرکار، مسئولان و نهادهای مرتبط با این بخش بیش از پیش به طرح مزایا و آثار وسیع توسعه تعاونی ها در جامعه و اقتصاد بپردازند و بتوانند این واقعیت را نشان دهند که توسعه تعاونی ها وابسته به تقویت نهضت تعاون با عنوان یک اندیشه به یک راهکار موثر در فرایند توسعه است. این هدف مهمی است که در قالب یک نهضت ملی و فراتر از محدوده های بخشی و دستگاه های اجرایی تحقق می یابد. امید دارم که این نشست گامی موثر در آن سو باشد. از خداوند بزرگ توفیق همه شرکت کنندگان و دست اندرکاران گرانقدر را در این راه مسئلت دارم.

سید محمد خاتمی

رئیس جمهوری اسلامی ایران

جایگاه بخش تعاون در توسعه اقتصادی- اجتماعی، برنامه چهارم و

چشم انداز بیست ساله کشور

مهندس علی صوفی، وزیر تعاون

تعاون بیش از آن که در عرصه های مادی نقش داشته باشد، در عرصه های معنوی است که نقش ایفا می کند. در واقع هر کاری که بر عهده جامعه گذاشته شود و مردم باید به صورت جمعی آن را انجام دهند، بدون حاکمیت روحیه تعاون امکان پذیر نیست. بهترین مثال آن انقلاب اسلامی است، که اگر روحیه تعاون به همان مفهوم که در قرآن آمده است (تعاونوا علی البر و التقوی) نبود یک چنین نهضت عظیمی به پیروزی نمی رسید. بنابراین تعاون در قرآن کریم و در دین مقدس ما از منظر یک پتانسیل و قابلیت بالا برای دستیابی به همه اهداف اجتماعی آمده است و لذا اگر تعاونوا علی البر و التقوی باشد، کشمکش هایی که متأسفانه در عرصه سیاسی وجود دارد نخواهیم داشت و الان که دوره انتخابات ریاست جمهوری است بهتر از هر زمانی می توانیم حواسمان را محکم بزنیم که ببینیم که با چه دیدگاهی و با چه رویکردی به عرصه انتخابات پا می گذارند و مبلغ چه چیز و چه افکاری هستند و مردم را به چه چیزی فرا می خوانند، که متأسفانه هرچه از پیروزی انقلاب اسلامی فاصله می گیریم، آن چه که مد نظر این عزیزان است در عرصه رقابت های سیاسی با آن ارزش های معنوی بیشتر فاصله می گیرد.

اما قبل از هر چیز لازم می دانم از تلاش جمعی همه عزیزان تشکر کنم، مخصوصاً عزیزان در دانشگاه یزد و همچنین استانداری محترم، امام جمعه محترم یزد و اعضاء هیأت علمی دانشگاه ها، مدیران و مسئولان دستگاه های اجرایی که دست اندرکار برگزاری این کنفرانس بوده اند. همچنین جا دارد از همکاری و مشارکت همه عزیزانی که مقاله ارائه کرده اند تشکر کنم. امیدوارم که یافته های این کنفرانس هم بتواند با تقویت مبانی نظری تعاون، پیوند بخش تعاون با دانش محققان و پژوهشگران دانشگاهی و صاحب نظران و تلفیق علم و عمل در تبیین جایگاه واقعی بخش تعاونی و ارائه راهکارهای رفع مشکلات فراروی توسعه این بخش گام موثری بردارد.

آن چه که بنده با اغتمام این فرصت کوتاه می توانم مطرح کنم، تصویری از ویژگی ها و ماهیت تعاونی ها در توسعه اقتصادی، اجتماعی و جایگاه مردمی تعاون در برنامه چهارم توسعه و چشم انداز بیست ساله کشور است.

اقتصاددانان تا مقطعی از زمان بر این عقیده بوده اند که رشد و توسعه جوامع به سرمایه فیزیکی بستگی دارد ولی بعد از دهه ۱۹۷۰ سرمایه اجتماعی به عنوان عامل رشد و توسعه جوامع مورد توجه قرار گرفت. صاحب نظران مسائل اجتماعی - اقتصادی، سرمایه اجتماعی را شبکه نامرئی رسمی و غیر رسمی از روابط متقابل بین انسان ها در جامعه می دانند و معتقدند که زیباترین جلوه سرمایه اجتماعی در تعاون نمود پیدا می کند؛ زیرا تعاونی ها با توجه به مزایا و ویژگی هایی که دارند، می توانند آموزه های انسانی جامعه بشری را بین همه بخش های جامعه به واقعیت تبدیل کنند. تعاونی ها در طول حیات خود توانسته اند با ایجاد بستر و فضای مناسب ویژگی های سرمایه اجتماعی را که شامل اخلاق، آزادی، مسئولیت پذیری، وجدان کاری و احترام به دیگران است را در عمل و سطح جامعه پیاده کنند. بنابراین باید اذعان داشت که تعاون از میان سرمایه های فیزیکی، انسانی و اجتماعی که مورد نظر کارشناسان توسعه است، بیشترین قربت و نزدیکی را با سرمایه های اجتماعی دارد. زیرا اولاً عوامل تشکیل دهنده یک تعاونی به جای فردیت مبتنی بر جمع است. از این رو اولین ویژگی و ماهیت سرمایه اجتماعی را که جمعی فکر کردن و جمعی عمل کردن است را با خود به همراه دارد. ثانیاً در تعاون سود شخصی به عنوان محور و یا هدف اصلی نیست و به آرا و عقاید دیگران، حتی اگر حداقل سهام را داشته باشند احترام گذاشته می شود و چون فرد می بیند به رغم دارا بودن سهام اندک همانند سایرین مورد احترام جمع قرار می گیرد، طبعاً احساس مسئولیت و وجدان کاری که از دیگر شاخص های سرمایه های اجتماعی است را در خود تقویت می کند و به کار می گیرد. اکنون که در اوضاع کنونی با شدت گرفتن موضوع جهانی سازی و توسعه فن آوری اطلاعات شرایط نوینی در کلیه شئون اقتصادی و اجتماعی برای نهادها و جوامع به وجود آمده است، در تعاونی ها نیز همانند سایر سازمان ها چالش کنونی جهانی شدن، می تواند هم به صورت یک فرصت و هم به صورت یک تهدید مطرح شود. صاحب نظران و اندیشمندان بر این عقیده اند که تعاونی ها می توانند با سرمایه گذاری در نیروی انسانی و استقرار سیستم مدیریت سرمایه اجتماعی موجبات افزایش بازدهی، بهبود کیفیت تولید، کسب دانش

- و اطلاعات روز و نهایتاً دسترسی به جایگاه اقتصادی و اجتماعی توانمند را فراهم نموده و از شرایط جهانی شدن به عنوان یک فرصت در جهت رشد و ارتقای خود بهره برداری کنند.
- بر پایه اصول جهانی تعاون تنها راه رسیدن به توان بالقوه اقتصادی- اجتماعی و بالفعل در آوردن آن همکاری جدی شرکت های تعاونی با یکدیگر است. بر اساس این اصول و توصیه های اتحادیه بین المللی تعاون، همه تعاونی ها برای انجام موفقیت آمیز وظایف و راه یابی به اقتصاد جهانی و غلبه بر چالش های جدید جهانی سازی اقتصاد و نیز استفاده از فرصت های اقتصادی ضروری است. که به ایجاد و گسترش تشکلهای فرامرزی مانند ایجاد تعاونی های صادراتی، تشکلهای تعاونی بازاریابی و تشکلهای تعاونی تجاری و اتحادیه ها بپردازند. ذکر این نکته هم حائز اهمیت است که تعاونی ها در حال حاضر با بهره گیری مطلوب از سرمایه اجتماعی و برخورداری از اصول و ارزش های کلیدی تعاون می توانند به سرعت گسترش و توسعه یابند و در تمامی زمینه های اقتصادی- اجتماعی فعالیت نمایند.
- تجربه تعاونی های جهان حاکی از آن است که این نهضت در دنیای امروز پیشرفت زیادی حاصل نموده و در تمامی صحنه های اجتماعی و اقتصادی، به ویژه در رونق تجارت، تولیدات مختلف کشاورزی، صنایع دستی، مسکن و خدمات ملی نقش عمده ای را ایفا کرده است و در دنیایی که اندیشه ها و مکاتب پس از پیدایش، دست خوش انواع تغییرات شده و رو به انقراض می روند، ولی پایداری مکتب و اندیشه تعاون در دو سده گذشته به رغم همه فراز و نشیب های این دو قرن حکایت از انسجام و استحکام تئوریک این مکتب دارد. نمونه های زیر را می تواند شاهد بر این مدعا دانست.
- در سال ۲۰۰۴ تعاونی ها بیش از صد میلیون شغل در سراسر جهان ایجاد کرده اند که این تعداد بیشتر از اشتغالی است که در شرکت های چند ملیتی ایجاد شده است.
 - بین سال های ۲۰۰۲-۱۹۷۵ نرخ رشد عضویت تعاونی ها در اتحادیه بین المللی تعاون (ICA) بیشتر از نرخ رشد جمعیت جهانی است.
 - بیش از ۸۰۰ هزار شرکت تعاونی با عضویت نزدیک به یک میلیارد نفر در جهان فعالیت می کنند.
 - زندگی حدود ۳ میلیارد نفر از جمعیت جهان از طریق تعاونی ها تأمین می شود.
 - تعاونی های سوند حدود ۹۹ درصد از سهم بازار شیر، ۸۰ درصد از تولید گوشت گاو و ۷۰ درصد از تولید جویات را به خود اختصاص داده است.

- تعاونی های آلمان ۵۰ درصد از تولیدات کشاورزی و ۲۰ درصد از سهم بانکداری را در اختیار دارند.
- در کشور دانمارک ۹۷ درصد از تولید شیر، ۹۷ درصد از پرورش دام و ۳۸ درصد از کالاهای مصرفی به تعاونی ها اختصاص دارد.
- ۸۰ درصد از تولید لبنیات، ۹۶ درصد از بنگاه های اعتباری و ۴۳ درصد از تولید نوشیدنی ها در اختیار تعاونی های کشور پرتغال است.
- ۹۰ درصد تولید فرآورده های لبنی و ۷۰ درصد از مزاد گندم تولیدی جهت صادرات در اروگوئه به تعاونی ها اختصاص دارد.
- تعاونی های ژاپن ۹۰ درصد از تولیدات برنج و صید انواع ماهی را در اختیار دارند.
- فدراسیون تعاونی های ماهی گیری کره جنوبی ۷۱ درصد سهم بازار را در اختیار دارد.
- تعاونی های بهداشتی و خدماتی برزیل با عضویت ۶۰ هزار پزشک، ارائه خدمات بهداشتی - درمانی به ۸ میلیون نفر را بر عهده دارد.
- در کشور کلمبیا تعاونی های بهداشتی و مراقبت های درمانی رشد خوبی داشته اند و یک شرکت تعاونی به عنوان دومین شرکت بزرگ کشور کلمبیا ۲۵ درصد از جمعیت این کشور را تحت پوشش دارد.

در ایران نیز شرکت های تعاونی به عنوان نهادهای مردمی در سال های بعد از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی به قانون اساسی راه یافته و از توسعه همه جانبه برخوردار گردیده است و اکنون می تواند در سایه توانمندی های بالقوه و بالفعل خود در تحولات اقتصادی کشور، مشارکت وسیعی داشته و مبشر آینده امید بخش برای جوانان امروز و نسل آینده باشد.

در اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بخش تعاونی به عنوان یکی از پایه های نظام اقتصادی کشور قلمداد شده است. در اصل ۴۳ نیز ضمن تاکید بر انسان محوری اقتصاد دو بخش تعاونی تاکید ویژه ای شده است. علی رغم این تأکیدات، متأسفانه در هیچ یک از سه برنامه گذشته توسعه بخش تعاونی به طور جدی مورد هدف نبوده است و عمدتاً به همین دلیل این بخش نتوانسته به جایگاه مورد انتظار خود در قانون اساسی دست پیدا کند. اما برنامه چهارم توسعه در شرایطی تدوین شده است که

اقتصاد کشور در مرحله خیز اقتصادی قرار گرفته است. در این مرحله عدالت اجتماعی در حوزه اقتصاد اهمیت ویژه ای می یابد، چرا که ممکن است خیز اقتصادی کشور و انتقال بخشی از مالکیت عمومی به بخش غیر دولتی موجب اختلاف فاحش طبقاتی شده و عواید ناشی از رشد اقتصادی را عمدتاً عاید افراد و گروه های خاص و غنی نماید. پیشگیری از وقوع چنین پدیده ای مستلزم استفاده مؤثر از قابلیت های بخش تعاون در توسعه کشور است و این امر محقق نخواهد شد مگر با جهش در توسعه این بخش که خود مستلزم اتخاذ سیاست ها و تدابیری است که به عنوان سند ملی، مورد اجماع سیاست گذاران و مجریان کشور قرار بگیرد. در سال های اخیر تلاش زیادی صورت پذیرفته تا لزوم توسعه این بخش و نقش محوری آن در استقرار عدالت اجتماعی به موازات رشد اقتصادی مورد توجه قرار گیرد و همین تلاش ها موجب شده تا برای اولین بار پس از پیروزی انقلاب اسلامی اقدام جدی و قانونی در زمینه تدوین جایگاه بخش تعاونی در اقتصاد کشور صورت گیرد. در همین راستا دو بند از سیاست های کلی برنامه چهارم یعنی بندهای ۴۷ و ۴۸ و بک ماده مستقل یعنی ماده ۱۰۲ از قانون چهارم به توسعه بخش تعاونی اختصاص یافته است. این در حالی است که از سوی مقام معظم رهبری، مجمع تشخیص مصلحت نظام موظف شده است تا سیاست های کلی توسعه بخش تعاونی را تدوین کرده و در انتقال بنگاه های اقتصادی بخش دولتی و بخش غیر دولتی اولویت را به بخش تعاونی بدهد.

با توجه به فضای ایجاد شده فعلی و به استناد ماده ۱۰۲ قانون برنامه چهارم توسعه، سند برنامه توسعه بخش تعاون ضرورت یافته و امید می رود با اجرای آن گامی بلند در توسعه این بخش و استقرار عدالت اجتماعی و عبور عزتمند از مرحله خیز اقتصادی کشور برداشته شود. سند چشم انداز توسعه بیست ساله کشور نیز در سیاست های کلی، قلمروی فعالیت بخش های تعاونی و خصوصی را منوط به ابلاغ سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی نموده که در مجمع تشخیص مصلحت نظام در این مورد تصمیم گیری شده و بخش تعاون از جایگاه قوی تری نسبت به بخش خصوصی برخوردار گردیده است. همچنین توانمندسازی بخش های خصوصی و تعاونی به عنوان محرک اصلی رشد اقتصادی و کاهش تصدی دولت همراه با حضور کارآمد آن در قلمرو و امور حاکمیتی و ارتقاء ظرفیت توانمندی های بخش تعاونی از طریق تسهیل فرآیند دست یابی به منابع، اطلاعات، فناوری ارتباطات و توسعه پیوندهای فنی اقتصادی و مالی در سند چشم انداز توسعه بیست ساله کشور و سیاست های کلی برنامه چهارم مورد تاکید قرار گرفت. در چشم انداز بیست ساله، جامعه ایرانی، جامعه توسعه یافته با

رشد مستمر اقتصادی و برخوردار از عدالت اجتماعی، رفاه، فرصت های برابر، توزیع مناسب درآمدها به دور از فقر، فساد، تبعیض، بیکاری و متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی تعریف شده است که همه این ها از ویژگی ها و اهداف تعاونی ها است. لذا توسعه بخش تعاون می تواند محور تحقق اهداف کیفی چشم انداز بیست ساله توسعه کشور باشد. علاوه بر آن نقش و جایگاه بخش تعاونی در تحقق مضامین دوازده گانه برنامه چهارم توسعه نیز درخور تأمل است، زیرا تعاونی ها با توجه به ماهیت و ویژگی های خود می توانند در بسترسازی برای رشد سریع اقتصادی، تعامل فعال با اقتصاد جهانی، روابط پذیری اقتصاد، توسعه مبتنی بر دانایی، حفظ محیط زیست، ارتقاء عدالت اجتماعی، توسعه فرهنگی و نوسازی دولت و ارتقاء اثربخشی حاکمیت، نقش حائز اهمیتی ایفا نمایند. در خاتمه با توجه به شدت گرفتن موضوع جهانی سازی و توسعه سریع فناوری تاکید می کنم که تنها راه برون رفت تعاونی ها از وضعیت موجود و رویارویی با جهانی شدن، پاسداری از اصول و ارزش های تعاونی با بهره گیری از روش های مدیریت منابع انسانی و سرمایه ای معنوی و بهبود کیفیت تولید، کسب دانش و اطلاعات روز و نهایتاً دستیابی به جایگاه اقتصادی و اجتماعی است. امیدوارم با توجه به جایگاه بخش تعاونی در سند چشم انداز توسعه بیست ساله کشور و برنامه چهارم توسعه، این بخش بتواند گامی موثر در توسعه کشور و استقرار عدالت اجتماعی بردارد.

والسلام